॥ अथनिघंटप्रारंभः॥

श्री० १

श्रीगणेशाय नमः ॥ गौः । गमा । ज्मा । क्ष्मा । क्षा । क्षमा । क्षोणी । क्षितिः । अवनिः ।
उर्वी । पृथ्वी । मही । रिपः । अदितिः । इला । निर्ऋतिः । भूः । भूमिः । पूषा । गातुः ।
गोत्रेत्येकविंशतिः पृथिवीनामधेयानि ॥ १ ॥ हेम । चंद्रं । रुक्मं । अयः । हिरण्यं ।
पेशः । कृशनं । लोहं । कनकं । कांचनं । भर्म । अमृतं । मरुत् । दत्रं । जातरूपमि
ति पंचदश हिरण्यनामानि ॥ २ ॥ अंबरं । वियत् । व्योम । बर्हिः । धन्व । अंत
रिक्षं । आकाशं । आपः । पृथिवी । भूः । स्वयंभूः । अध्वा । सगरः । समुद्रः ।
अध्वरमित्येकादशांतरिक्षनामानि ॥ ३ ॥ खेदयः । किरणाः । गावः ।
रश्मयः । अभीशवः । दीधितयः । गभस्तयः । वनं । उस्राः । वसवः । मरीचि १
पाः । मयूखाः । सप्तऋषयः । साध्याः । सुपर्णा इति पंचदश रश्मिनामानि
॥ ४ ॥ आशाः । काष्ठाः । उपराः । आष्ठाः । [illegible] । व्योम । [illegible] । ककुभः ।
[illegible] । हरितः । नाकः । गौः । [illegible] । [illegible] इत्यष्टौ साधारणानि ॥ [illegible] पुष्करं ।

नि० वाणी ।

[illegible] । कोशश्चतुर्विंशत्यंतरिक्षनाम [illegible] श्लोकः । [illegible] । [illegible] उक्थं [illegible]
[illegible] । गौरी । गंगा । [illegible] । गंभीरा । गंभी [illegible] । मद्राजनी । [illegible] ना
[illegible] । वाणी । [illegible] । भारती । धमनिः । नाळी । [illegible] । मेना । [illegible]
[illegible] । मनिः । विदुः । [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] । घोषः ।
स्वरः । शब्दः । स्वनः । श्लोकः । होत्रा । गीः । गाथा । गणाः । धेना । [illegible] । विपा रा
ननाः । कृशा । धिषणा । नौः । [illegible] । मही । अदितिः । [illegible] चौवाक् । अनु
[illegible] । धेनुः । [illegible] । [illegible] । [illegible] । पंचाशद्वा
[illegible] मानि । [illegible] । अर्णः । क्षोदः । [illegible] । नभः । अंभः । कवंधं । सलिलं ।
[illegible] । पिप्पलं । क्षीरं । विषं । रेतः । कशः । जन्म । २
वाः । वनं । घृतं । मधु । पुरीषं । [illegible] । धरूणं । सुरा । अररिंदानि । भुवन्म
[illegible] शुक्रं । [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible]

३

हरित इत्यष्टादश रश्मिनामानि ॥ ५ ॥ श्यावी । क्षपा । शर्वरी । अक्तुः । ऊर्म्या । राम्या ।
यम्या । नम्या । दोषा । नक्ता । तमः । रजः । असिक्नी । पयस्वती । तमस्वती । घृ-
ताची । शिरिंबिठा । मोकी । शोकी । ऊधः । पयः । हिमा । वस्वी इति त्रयोविंशती
रात्रिनामानि ॥ ७ ॥ विभावरी । सूनरी । भास्वती । ओदती । चित्रामघा । अर्जुनी ।
वाजिनी । वाजिनीवती । सुम्नावरी । अहना । द्योतना । श्वेत्या । अरुषी । सूनृता ।
सूनृतावती । सूनृतावरी इति षोडशोषोनामानि ॥ ८ ॥ वस्तोः । द्युः । भानुः । वासरं ।
स्वसराणि । घ्रंसः । घर्मः । घृणः । दिनं । दिवा । दिवे दिवे । द्यविद्यवि इति द्वादशाहर्नामानि
॥ ९ ॥ अद्रिः । ग्रावा । गोत्रः । वलः । अश्नः । पुरुभोजाः । वलिशानः । अश्मा । पर्व-
तः । गिरिः । व्रजः । चरुः । वराहः । शंबरः । रौहिणः । रैवतः । फलिगः । उपरः । उ-
पलः । चमसः । अहिः । अभ्रं । बलाहकः । मेघः । दृतिः । ओदनः । वृषंधिः । वृत्रः ।

न्वत् । जामि । आयुधानि । क्षपः । अहिः । अक्षरं । स्रोतः । तृप्तिः । रसः ।
उदकं । पयः । सरः । भेषजं । सहः । शवः । यहुः । ओजः । सुखं । क्षत्रं । आ-
वयाः । शुभं । यादुः । भूतं । भुवनं । भविष्यत् । आपः । महत् । व्योम ।
यशः । महः । स्वर्णीकं । स्वृतीकं । सतीनं । गहनं । गभीरं । गंभरं । ई-
म् । अन्नं । हविः । सद्म । सदनं । ऋतं । योनिः । ऋतस्य योनिः । सत्यं ।
नीरं । रयिः । सत् । पूर्णं । सर्वं । अक्षितं । बर्हिः । नाम । सर्पिः । अपः ।
पवित्रं । अमृतं । इंदुः । हिमा । स्वः । सर्गाः । शंबरं । अभ्वं । वपुः । अंबु । तो-
यं । तूयं । कृपीटं । शुक्रं । तेजः । स्वधा । वारि । जलं । जलाषं । इदमि-
त्येकशतमुदकनामानि ॥ १२ ॥ अवनयः । यव्याः । खाः । सीराः । स्रो-

नि॰

स्याः [illegible] धुनयः । रुजानाः । [illegible] गाः । खादोअर्णाः । रोधचक्राः ।
२ हरितः । सरितः । [illegible] न्वः । वध्वः । हिरण्यवर्णाः । रोहितः । स्रु
स्रोत [illegible] । [illegible] । कुल्याः [illegible] । इरावत्यः । पार्वत्यः ।
[illegible] पयस्वत्यः [illegible] । सरस्वत्यः । हरस्वत्यः । रो
[illegible] । नद्य इति सप्तत्रिंशन्नदीना
[illegible] अत्यः । हयः । अर्वा । वाजी । सप्तिः । वह्निः । दधिक्राः ।
[illegible] क्रावा । एतग्वः । एतशः । पैद्वः । दौर्गहः । औच्चैःश्रवसः । तार्क्ष्यः ।
[illegible] अरुषः । मांश्चत्वः । अव्यथयः । श्येनासः । सुपर्णाः ।
[illegible] हंसासः । अश्वा इति षड्विंशतिरश्वनामा ३
नि [illegible] हरी इन्द्रस्य । रोहितोऽग्नेः । हरित आदित्यस्य । रासभा

वश्विनोः । अजाः पूष्णः । पृषत्यो मरुतां । अरुण्यो गाव उषसां । श्यावाः ।
सवितुः । विश्वरूपा बृहस्पतेः । नियुतो वायोरिति दश आदिष्टोपयोजनानि
ति ॥ १५ ॥ भ्राजते । [illegible] । भ्राश्यति । दीदयति । शोचति । मंदते । मंदते ।
[illegible] । ज्योतति । धोतति । द्युमदित्येकादश ज्वलतिकर्माणः ॥ १६ ॥ ज
मत् । कल्मलीकिनं । जंजणाभवत् । मल्मलाभवत् । अर्चिः । शोचिः ।
तपः । तेजः । हरः । हृणिः । शृंगाणि शृंगाणीत्येकादश ज्वलतो नामधे
यानि नामधेयानि ॥ [illegible] ॥ इति प्रथमोऽध्यायः ॥ ओं भू गगो हेमां बांस्लाः
[illegible] आभाः । श्यावी विभावरी वस्तो रद्विः कोकाणी बनयो योहवी
[illegible] समदरा ॥ [illegible] ॥ अपः । अप्नः । दंसः । वेषः ।
[illegible] कराणि । करांसि ।
विपः । [illegible] । व्रतं । कर्वरं । करणं । शाक्म । क्रतुः । कर

मा

कृ... करोति । चक्रदः । कर्त्तः । कर्तोः । कर्त्वि । कृत्वी । धीः । शची । श
मी । शक्तिः । शिल्पमिति षड्विंशतिः कर्मनामानि ॥ १ ॥ तुक् ।
तोकं । तनयः । तोक्मः । तक्म । शेषः । अप्नः । गयः । जाः । अपत्यं । सू
नुः । नपात् । प्रजा । बीजमिति पंचदशापत्यनामानि ॥ २ ॥ मनुष्याः ।
नरः । धवाः । जंतवः । विशः । क्षितयः । कृष्टयः । चर्षणयः । नहुषः ।
हरयः । मर्याः । मर्त्याः । मर्ताः । व्राताः । तुर्वशाः । द्रुह्यवः । आयवः ।
यदवः । अनवः । पूरवः । जगतः । तस्थुषः । पंचजनाः । विवस्वंतः ।
पृतनाः इति पंचविंशतिर्मनुष्यनामानि ॥ ३ ॥ आयती । च्यवाना ।
अभीशू । अप्नवाना । विनंगृसौ । गभस्ती । करस्नौ । बाहू । भुरिजौ ।
क्षिपस्ती । शक्वरी । भरित्रे इति द्वादश बाहुनामानि ॥ ४ ॥ अग्रुवः । अ

८

पुः

ण्व्यः । क्षिपः । विशः । शर्याः । रशनाः । धीतयः । अथर्यः । विकक्ष्याः । अवनयः ।
हरितः । स्वसारः । जामयः । सनाभयः । योक्त्राणि । योजनानि । धुरः । शा
खाः । अभीशवः । दीधितयः । गभस्तय इति द्वाविंशतिरंगुलिनामानि ।
॥ ५ ॥ वष्टि । उश्मसि । वेति । वेनति । वेसति । वांछति । वाष्टि । वनोति । जु
षते । हर्यति । आचके । उशिक् । मन्यते । छंत्सत् । चकमानः । कनति । कानि
षदिति षड्दश कांतिकर्माणः ॥ ६ ॥ अंधः । वाजः । पयः । प्रयः । पृक्षः ।
पितुः । सुतः । सिनं । अवः । क्षु । धासिः । इरा । इळा । इषं । ऊर्क् । रसः । स्व
धा । अर्कः । क्षद्म । नेमः । ससं । नमः । आयुः । सूनृता । ब्रह्म । वर्चः । की
लालं । यश इत्यष्टाविंशतिरन्ननामानि ॥ ७ ॥ आवयति । भवति ।
बभस्ति । वेति । वेवेष्टि । अविष्यन् । बप्सति । भसथः । बभ्यां । करलीति

चाकनत् ॥ ५ ॥

९

नि०

दशात्तिकर्माणः ॥८॥ ओजः । पाजः । शवः । तवः । तरः । त्वक्षः । शर्द्धः । बा
धः । नृम्णं । तविषी । शुष्मं । शुष्णं । दक्षः । वीळु । च्यौत्नं । शूषं । सहः ।
यहः । वधः । वर्गः । वृजनं । वृक् । मज्मना । पौंस्यानि । धर्णसिः । द्रविणं ।
स्यंद्रासः । शंबरमित्यष्टाविंशतिर्बलनामानि ॥९॥ मघं । रेक्णः ।
रिक्थं । वेदः । वरिवः । श्वात्रं । रत्नं । रयिः । क्षत्रं । भगः । मीळ्हं । गयः ।
द्युम्नं । इंद्रियं । वसु । रायः । राधः । भोजनं । तना । नृम्णं । बंधुः । मेधा ।
यशः । ब्रह्म । द्रविणं । श्रवः । वृत्रं । ऋतमित्यष्टाविंशतिरेव धननामा
नि ॥१०॥ अघ्न्या । उस्रा । उस्रिया । अही । मही । अदितिः । इळा । जग
ती । शक्वरीति नव गोनामानि ॥११॥ रेळते । हेळते । भामते । भृणी
यते । श्रीणाति । भ्रेषति । दोधति । वनुष्यति । कंपते । भोजते इति दश
न

क्रुध्यतिकर्माणः ॥१२॥ हेळः । हरः । हृणिः । त्यजः । भामः । एहः । ह्वरः । त
पुषी । जूर्णिः । मन्युः । व्यथिरित्येकादश क्रोधनामानि ॥१३॥ वर्तते । अये
ति । लोटते । लोठते । स्यंदते । कसति । सर्पति । स्यमति । स्रवति । स्रंसते ।
अवति । श्च्योतति । ध्वंसति । वेनति । मार्ष्टि । भुरण्यति । शवति । काशयति ।
पेलयति । कंटति । पिस्यति । विस्यति । निस्यति । प्रवते । प्लवते । च्यवते । क
वते । गवते । नवते । क्षोदति । नक्षति । सश्चति । म्यक्षति । सचति । ऋच्छति । तु
रीयति । वनति । अतति । गाति । इयक्षति । सश्चति । सरति । रंहति । यतते ।
ध्रमति । ध्रजति । रजति । लजति । क्षियति । धमति । मिनाति । ऋण्वति । ऋ
णोति । स्वरति । सिसर्ति । वेषिष्टि । रिणाति । रीयते । रेजति । दध्यति । दघ्नो
ति । युध्यति । धन्वति । अरुषति । आर्यति । ईयते । तकति । दीयति । ईषति ।

योषिष्टि ।

फण्गति। हनेति। अर्द्दति। मर्द्दति। सस्रिते। नसते। हर्यति। इर्यर्ति। इंतै। इंखते।
ज्रयति। श्वात्रति। गंति। आगनीगंति। जंगंति। जिन्वति। जसति। गमति।
ध्रजति। ध्राति। ध्रयति। वहते। दुधुर्यति। जेहति। ध्वः कति। ध्वंपति। स्त्राति।
वाति। याति। द्रुषाति। द्राति। द्रूळति। एजति। जमति। जवति। वंचति। अर्न्
ति। पवते। हेति। सेधति। अगन्। अजगन्। जिगाति। पतति। इन्वति। द्रम
ति। द्रवति। वेति। ह्रर्पताद्। एति। जगायात्। अयुथुरिति द्वाविंशं शतं ग
तिकर्माणः॥१४॥ नु। मक्षु। द्रवत्। ओषं। जीराः। जूर्णिः। शूर्त्ताः। शूघना
सः। शीभं। तृषु। तूर्यां। तूर्णिः। अजिरं। भुरण्युः। शु। आशु। प्राशु। तू
तुजिः। तूतुजानः। तुज्यमानासः। अज्राः। साचीवित्। द्युगत्। ताजत्। तर ६
णिः। वातरंहाः इति षड्विंशतिः क्षिप्रनामानि॥१५॥ तळित्। आसात्।

अंबरं। तुर्वशे। अस्तमीके। आके। उपाके। अर्वाके। अंतमानां। अवमे। उ
पमे इत्येकादशांतिकनामानि॥१६॥ रणे। विवाक्। विखादः। नदनुः।
भरे। आक्रंदे। आहवे। आजौ। पृतनाज्यं। अभीके। समीके। ममस
त्यं। नेमधिता। संकाः। समीतिः। समनं। मीळ्हे। पृतनाः। स्पृधः। मृधः।
पृत्सु। समत्सु। समर्ये। समरणे। समोहे। समिथे। संख्ये। संगे। संयु
गे। संगथे। संगमे। वृत्रतूर्ये। पृक्षे। आणौ। शूरसातौ। वाजसातौ।
समनीके। खले। खजे। पौंस्ये। महाधने। वाजे। अज्म। सद्म। संयत्।
संवत् इति षट्चत्वारिंशत् संग्रामनामानि॥१७॥ इन्वति। नक्षति।
आनाणः। आनट्। आष्ट। आपानः। अशत्। नशत्। आनशे। अश्नुवन्
नशतिः इति दशव्याप्तिकर्माणः॥१८॥ दभ्नोति। श्नथति। ध्वरति। धूर्वति

नि॰

हृपाकि। छम्भति। कृण्वति। कृंतति। श्वासति। नभते। अर्दयति। स्तृणाति।
८ स्नेहयति। यातयति। स्फुरति। स्फुलति। निवपंतु। अवतिरति। वियातः।
आतिरत्। ताळ्हि। आखंडल। दूणाति। श्नथ्याति। मृणाति। झम्ला
ति। तृणेळ्हि। ताळ्हि। नितोशते। निबर्हयति। मिनाति। मिनोति। धम
तीति त्रयस्त्रिंशद्वधकर्माणः॥१९॥ दिद्युत्। नेमिः। हेतिः। नमः। पविः।
सृकः। वृकः। वधः। वज्रः। अर्कः। कुत्सः। कुलिशः। तुंजः। तिग्मः। मेनिः।
स्वधितिः। सायकः। परशुरित्यष्टादश वज्रनामानि॥२०॥ इरज्यति। प
त्यते। क्षयति। राजतीति चत्वार ऐश्वर्यकर्माणः॥२१॥ राष्ट्री। अर्यः। नि
युत्वान्। इन इन इति चत्वारीश्वरनामानि॥२२॥ अपस्कंड॰ मनुष्या आयसं
भुवो वयस्यं पूषा वपस्योजो मघ मघवा रेळ्हते हेळो वतं तेनुतां ळिङ्गूण ८

इन्वति दभ्नोति दिद्युतिरज्यति चाहाहीहा विंशतिः॥ इति निघंटौ द्वितीयो
ध्यायः॥ ॐ उरु। तुवि। पुरु। भूरि। शश्वत्। विश्वं। परीणसः। व्यानशिः।
शतं। सहस्रं। सलिलं। कुविदिति द्वादश बहुनामानि॥१॥ ऋहत्। कृत्स्वः।
निघृषः। मायुकः। प्रतिष्ठा। कृधु। वम्रकः। दभ्रं। अर्भकः। क्षुल्लकः। अ
ल्पमित्येकादश ह्रस्वनामानि॥२॥ महत्। ब्रध्नः। ऋष्वः। बृहत्। उक्षितः। त
वसः। तविषः। महिषः। अभ्वः। ऋभुक्षाः। उक्षा। विहायाः। यह्वः। ववक्षि
थ। विवक्षसे। अंभृणः। माहिनः। गभीरः। ककुहः। रभसः। व्राधन्।
विरप्शी। अद्भुतं। बर्हिष्ठः। बर्हिषदिति पंचविंशतिर्महन्नामानि॥३॥ ग
यः। कृदरः। गर्तः। हर्म्यं। अस्तं। पस्त्यं। दुरोणे। नीळं। दुर्याः। स्वसराणि। अ
मा। दमे। कृत्तिः। योनिः। सद्म। शरणं। वरूथं। छर्दिः। छदिः। छायो।

नि॰

शर्म। अज्मेति द्वाविंशतिर्गृहनामानि॥ ४॥ इरज्यति। विधेम। सपर्यति। नमस्य
ति। दुवस्यति। ऋध्नोति। ऋणद्धि। ऋच्छति। सपति। विवासतीति दश परि
श॰२ चरणकर्माणः॥ ५॥ शिंबाता। शतरा। शातपंता। शिल्गुः। स्यूमकं। शेवृ
धं। मयः। सुग्म्यं। सुदिनं। शूषं। शुनं। शग्मं। भेषजं। जलाषं। स्योनं। सु
म्नं। शेवं। शिवं। शं। कमिति विंशतिः सुखनामानि॥ ६॥ निर्णिक्। वव्रिः।
वर्पः। वपुः। अमतिः। अप्सः। प्सुः। अप्नः। पिष्टं। पेशः। कृशनं। मरुत्। अर्जु
नं। ताम्रं। अरुषं। शिल्पमिति षोडश रूपनामानि॥ ७॥ अस्रेमा। अनेमा।
अनेद्यः। अनवद्यः। अनभिशस्त्यः। उक्थ्यः। सुनीथः। पाकः। वामः। वयुन
मिति दश प्रशस्यनामानि॥ ८॥ केतुः। केतः। चेतः। चित्तं। क्रतुः। असुः।
धीः। शची। माया। वयुनं। अभिख्येत्येकादश प्रज्ञानामानि॥ ९॥ बट्।

श्रत्। सत्रा। अद्धा। इत्था। ऋतमिति षट् सत्यनामानि॥ १०॥ चिक्यत्।
नघं॰ चाकनत्। अचष्ट। चष्टे। विचर्षणिः। विश्वचर्षणिः। अवचाकशदित्य
ष्टौ पश्यतिकर्माणः॥ ११॥ हिकं। नुकं। सुकं। आहिकं। आकीं। नकिः।
माकिः। नकीं। आकृतमिति नवोत्तराणि पदानि सर्वपदसमाम्नानाय
॥ १२॥ इदमिव। इदं यथा। अग्निर्न ये। चतुरश्चिद्ददमानात्। ब्राह्मणा व्रत
चारिणः। वृक्षस्य नु ते पुरुहूत वयाः। जार आ भगं। मेषो भूतोऽभि य
न्नयः। तद्रूपः। तद्वर्णः। तद्वत्। तथेत्युपमाः॥ १३॥ अर्चति। गायति। रे
भति। स्तोभति। गूर्धयति। गृणाति। जरते। ह्वयते। नदति। पृच्छति। रि
हति। धमति। कृपायति। कृपण्यति। पनस्यति। पनायते। वल्गूयति।
मन्दते। भन्दते। छन्दति। छदयति। शशमानः। रंजयति। रजयति। शं

सति। स्तोति। योति। रौति। नौति। भनति। पणायति। पणते। सपति। पद्यसः।
१ महयति। वाजयति। पूजयति। मन्यते। मदति। रसति। स्वरति। वेनति।
मंदयते। जल्पतीति चतुश्चत्वारिंशदर्चतिकर्माणः॥१४॥ विप्रः। विग्रः।
गृत्सः। धीरः। वेनः। वेधाः। कण्वः। ऋभुः। नवेदाः। कविः। मनीषी। मंधाता।
विधाता। विपः। मनश्चित्। विपश्चित्। [illegible]श्चित्। विपन्यवः। आकेनिपः।
उशिजः। कीस्तासः। अद्धातयः। मतयः। मतुथाः। वाघत इति चतुर्विं
शतिर्मेधाविनामानि॥१५॥ रेभः। जरिता। कारुः। नदः। स्तामुः। कीरिः।
गौः। सूरिः। नादः। छंदः। स्तुप्। रुद्रः। कृपण्युरिति त्रयोदश स्तोतृना
मानि॥१६॥ यज्ञः। वेनः। अध्वरः। मेधः। विदथः। नार्यः। सवनं। होत्रा। इष्टिः। १
देवताता। मखः। विष्णुः। इंदुः। प्रजापतिः। घर्म इति पंचदश यज्ञनामानि॥१७॥

भरताः। कुरवः। वाघतः। वृक्तबर्हिषः। यतस्रुचः। मरुतः। सबाधः। देवयव इत्यष्टा
वृत्विङ्नामानि॥१८॥ ईमहे। यामि। मन्महे। दद्धि। शग्धि। पूर्द्धि। मिमि
ड्ढि। ररिहि। पीपरत्। यंतारः। यंधि। इषुध्यति। मदेमहि। मनामहे। माय
त इति सप्तदश याञ्चाकर्माणः॥१९॥ दाति। दाशति। दासति। राति। रासति।
पृणक्ति। पृणाति। शिक्षति। तुंजति। मंहत इति दश दानकर्माणः॥२०॥
परिस्रव। पवस्व। अभ्यर्ष। आशिष इति चत्वारोऽध्येषणाकर्माणः॥
॥२१॥ स्वपिति। सस्तीति द्वौ स्वपितिकर्माणौ॥२२॥ कूपः। कातुः। कर्तः। व
व्रः। काटः। खातः। अवतः। क्रिविः। सूदः। उत्सः। ऋश्यदात्। कारोतरात्।
कुशयः। केवट इति चतुर्दश कूपनामानि॥२३॥ तृपुः। तकः। रिहा
याः। तायुः। तस्करः। वनर्गुः। हुरश्चित्। मुषीवान्। मलिम्लुचः। अघशंसः।
वृक इति चतुर्दश स्तेननामानि॥२४॥ निण्यं। सस्वः। सनुतः। हिरुक्। प्र

रिभ्वा। रिपुः। रिक्वा।

नि०

नीचैः । अपीच्यमिति षण्णं निर्णतांतर्हितनामधेयानि ॥२५॥ आके ।
३० पराके । पराचैः । आरे । परावत इति पंच दूरनामानि ॥२६॥ प्रत्नं । प्रदिवः ।
प्रवयाः । सनेमि । पूर्व्यं । अह्नाय इति षट् पुराणनामानि । नवं । नूत्नं । नूतनं । न ॥२७॥
व्यं । इदा । इदानीमिति षळेव नवनामानि ॥२८॥ उपले । अभीके । दभ्रं । अर्भ
कं । तिरः । सतः । त्वः । नेमः । ऋक्षाः । स्तृभिः । वम्रीभिः । उपजिह्विका । कुरर्र ।
कुदरं । रंभः । पिनाकं । मेना । ग्नाः । द्रापिः । वेतसः । अया । एना । सिषक्तु ।
सचते । भ्यसते । रेजत इति षड्विंशतिर्हि उत्तराणि नामानि ॥ [illegible]
[illegible] इति षळेव [illegible] ॥२९॥ + [illegible] ॥ +
स्वधे । पुरंधी । धिषणे । रोदसी । क्षोणी । अंभसी । नभसी । रजसी । सद
सी । सद्मनी । घृतवती । बहुले । गम्भीरे । गंभीरे । ओण्यौ । चम्वौ । पार्थ्वी । म ३०॥
ही । उर्वी । पृथ्वी । अदिती । अही । दूरे । अंते । अपारे । अपारे इति चतुर्विंश

तिर्द्यावापृथिव्योर्नामधेयानि नामधेयानि ॥३०॥ उर्दरं हस्ते इत्यादि
त्रिं शतानि निघण्टोर्माके तुर्वट चिक्य हुक भिद इति वाचंति विजोरे
भोषधे मेहनाद् मेहद इति पारीक्षवस्यापति कूपस्य पुराणप्रयमकिरलं
नेवं अपिलेखपोत्तरं तद ॥ इति निघण्टौ तृतीयोऽध्यायः ॥ ॥ ॐ ॥
जहा । निधा । शिताम । मेहना । दमूनाः । मूषः । इषिरेण । कुरुतनः । ज
ठरे । तितउ । शिप्रे । मध्या । मंदू । ईर्मांतासः । कायमानः । लोधं । श्रीणं ।
विद्रध्ये । दुपदे । तुग्वनि । नसंते । नक्षते । आहनसः । अप्रायिषु ।
पः । वाहः । परितक्म्या । सुविते । दयते । नूचित् । नूच । दावने । अकूपार
स्य । शिरिंगिणे । लघुकः । सुम्नायपाः । अव्यार्युक । च्यवनः । रजः । हरः । जु
हुरे । व्यंतः । ऋजाणाः । वात्रे । विष्वूयः । जामिः । पितः । रोपयो । अदितिः ।

नि०

एरिरे । जस्फरिः । जरते । मंदिने । गौः । गातुः । दंसयः । तूताव । चयसे । वियुते ।
ऋधक् । अस्मा । अस्याः । अध्यानि । द्विषाः । पद्यानि । गः । सादि । वाहिष्ठः । दूतः ।
वावशानः । वार्यं । अंधः । असश्चंती । वनुष्यति । तरुष्यति । भंदना । आहनः ।
नदः । सोमो अक्षाः । श्वात्रं । ऊतिः । हास्माने । पद्भिः । सुदानं । दूतः । व्राः । वरा
हः । स्वसराणि । शर्या । अर्कः । पविः । वक्षः । धन्व । सिनं । इत्था । सचा । चित्रथ्या ।
द्युम्नं । पवित्रं । तोदः । स्वंचाः । शिपिविष्टः । विष्णुः । आघृणिः । पृथुज्रयाः ।
अथर्युः । काशुका । अध्रिगुः । आंगूषः । आपांतमन्युः । श्मशा । उर्वशी । वयु
ने । वाजपस्त्यं । वाजगंध्यं । गध्यिता । कौरयाणः । अह्रयाणः । हरियाणः । आ
रितः । व्रंदी । निष्षपी । तूर्णाशं । क्षुंपं । निचुंपुणः । पदिः । पादुः । वृकः । जोष ३१
वाकं । कृत्तिः । श्वघ्नी । समस्य । कुटस्य । चर्षणिः । शंबः । केपयः । तूतुमाकृषे ।

गध्र्यं । ३ तौरयाणः

अंसत्रं । काकुदं । वीरिटं । अच्छ । परि । ईं । सीं । एनं । एनां । सृणि । इति चतुर्हता
महीतिपदानि । २ । आशुशुक्षणिः । आशा । भ्यः । काणुका । कृपणं । अं
तादृणः । मल्लरूकं । केव्यचा । विस्रुहः । वीरुधः । नक्षद्दाभं । अस्कृधो
युः । निशृंभाः । बृबदुक्थं । ऋदूदरः । ऋदूपे । पुलुकामः । असिन्वती । कपना ।
भार्ऋजीकः । रुशानः । बृंथिः । ओमनो । उपलप्रक्षिणी । उपसि । प्रकलवित्
अभ्यर्धयज्वा । ईक्षे । क्षोणस्य । अस्मे । पाथः । सवीमनि । सप्रथाः । विदथानि ।
श्रायंतः । आशीः । अजीगः । अमूरः । शशमानः । देवो देवाच्या कृपा । विजामा
तुः । ओमासः । सोमानं । अनवायं । किमीदिने । अमवान् । अमीवा । दुरितं ।
अप्वा । अमतिः । श्रुष्टी । पुरंधिः । रुशत् । हिरण्यादसः । सुदत्रः । सुविदत्रं ।
आनुषक् । तुर्वणिः । गिर्वणसे । असूर्ते सूर्ते । अम्यक् । यादृश्मिन । जा
मयायि । अध्रिगा । चनः । पचता । शुरूधः । अमिनः । जझ्झती । अप्रतिष्कु

नि०

नः। धात्रादानः। स्मः। ऋचीषः। शिप्रे। रंसु। द्विवर्हाः। अक्रः। उराणः। स्ति
पानां। स्तिपाः। जबारु। जरूथं। कुलिकेशः। तुजः। बर्हणा। ततनुष्टिं। इली
१२ बिशः। कियेधाः। भृमिः। विष्पितः। तुरीपं। रास्पिनः। ऋजीतिः। ऋजुनी
ती। प्रतद्वसू। हिनोत। चोष्कूयमाणः। चोष्कूयते। सुमत्। दिविष्टिषु। दूतः। जि
न्वति। अमत्रः। ऋचीषमः। अनर्शरातिं। अनर्वा। असामि। गल्दया। जल्हवः।
बकुरः। बेकनाटान्। अभिधेतन। अंहुरः। बतः। वातात्प्यं। चाकन्। स्थूरयूपं।
असक्रां। आधवः। अनवब्रवः। सदान्वे। शिरिंबिठः। पराशरः। क्रिविर्दती।
करूलती। दनः। शरारुः। इदंयुः। कीकटेषु। बुंदः। वृंदं। किः। उल्बं। ऋबी
सम्बीसमिति त्रयस्त्रिंशच्छतं पदानि ॥३॥ जहा मक्षिमास्तुशुशुक्षणि देवत
त्रीणि ॥ ॥ इति निघंटौ चतुर्थोध्यायः ॥ ॥ ओं ॥ अग्निः। जातवेदाः। १२
वैश्वानरः इति त्रीणि पदानि ॥१॥ द्रविणोदाः। इध्मः। तनूनपात्। नराशंसः।

इळः। बर्हिः। द्वारः। उषासानक्ता। दैव्याहोतारा। तिस्रोदेवीः। त्वष्टा। व
नस्पतिः। स्वाहाकृतय इति त्रयोदश पदानि ॥२॥ अश्वः। शकुनिः। मंडूकाः।
अक्षाः। ग्रावाणः। नराशंसः। रथः। दुंदुभिः। इषुधिः। हस्तघ्नः। अभीशवः।
धनुः। ज्या। इषुः। अश्वाजनी। उलूखलं। वृषभः। द्रुघनः। पितुः। नद्यः। आ
पः। ओषधयः। रात्रिः। अरण्यानी। श्रद्धा। पृथिवी। अप्वा। अग्नायी। उलूख
लमुसले। हविर्धाने। द्यावापृथिवी। विपाट्छुतुद्री। आर्त्नी। शुनासीरौ।
देवी जोष्ट्री। देवी ऊर्जाहुती इति षट्त्रिंशत्पदानि ॥३॥ वायुः। वरुणः। रुद्रः।
इंद्रः। पर्जन्यः। बृहस्पतिः। ब्रह्मणस्पतिः। क्षेत्रस्यपतिः। वास्तोष्पतिः। वाचस्प
तिः। अपांनपात्। यमः। मित्रः। कः। सरस्वान्। विश्वकर्मा। तार्क्ष्यः। मन्युः। दधि
क्राः। सविता। त्वष्टा। वातः। अग्निः। वेनः। असुनीतिः। ऋतः। इंदुः। प्रजापतिः।
अहिः। अहिर्बुध्न्यः। सुपर्णः। पुरूरवा इति द्वात्रिंशत्पदानि ॥ ४ ॥ श्येनः। सो

नि० मः। चंद्रमाः। मृत्युः। विश्वानरः। धाता। विधाता। मरुतः। रुद्राः। ऋभवः। अंगिरसः।
पितरः। अथर्वाणः। भृगवः। आप्त्याः। अदितिः। सरमा। सरस्वती। वाक्। अनुमतिः।
१३ राका। सिनीवाली। कुहूः। यमी। उर्वशी। पृथिवी। इंद्राणी। गौरी। गौः। धेनुः। अ
घ्न्या। पथ्या। स्वस्तिः। उषाः। इळा। रोदसी इति षट्त्रिंशत्पदानि॥ ५॥ अश्विनौ।
उषाः। वृषाकपायी। सरण्यूः। त्वष्टा। सविता। भगः। सूर्यः। पूषा। विष्णुः।
विश्वानरः। वरुणः। केशी। केशिनः। वृषाकपिः। यमः। अज एकपात्। पृथि
वी। समुद्रः। अथर्वा। दध्यङ्। मनुः। आदित्याः। सप्तऋषयः। देवाः। विश्वेदेवाः।
साध्याः। वसवः। वाजिनः। देवपत्न्यो देवपत्न्य इत्येकत्रिंशत्पदानि॥ ६॥ अ
ग्निर्द्रविणोदा अश्वो वायुर्नमेनो श्विनौ षट्॥ ॥ इति पंचमाध्यायः॥ ॥
संवत् १७३३ प्रजापतिनाम संवत्सरे आषाढमासे शुक्लपक्षे द्वादश्यां तिथौ सौम्य १३५
वासरे पुस्तकं समाप्तं॥ शुभं भवतु॥ नारायणभट्टेन लिखितं॥ छ॥

२६